

Natzweiler werd bepaald op grond van de zich in de buurt bevindende exploitabele granietlagen die naar kwaliteit en kleur precies waren wat Speer zocht. De drie ondernemingen die wij noemden, ressorteerden onder het door Oswald Pohl geleide *SS-Verwaltungsamt* dat toen nog deel was van het *SS-Hauptamt*. Dat *SS-Verwaltungsamt* ging eigen eisen stellen. 'Meer en meer', schreven wij, 'werd het aantal gevangenen . . . niet bepaald door de mate van oppositie die zich reëel in het Derde Rijk aftekende, maar door de mate waarin . . . Pohl behoefte had aan arbeidskrachten. Het werd zo dat mensen tot dwangarbeid veroordeeld werden niet *nadat* zij als tegenstanders van het Derde Rijk waren gaan gelden, maar precies omgekeerd: zij werden tot tegenstanders van het Derde Rijk gestempeld *opdat* men hen als dwangarbeiders kon gaan gebruiken.'

Uit deze situatie vloeide tevens voort dat men de gevangenen die eenmaal in de kampen opgenomen waren, daar zo lang mogelijk vasthield. In de vooroorlogse jaren gold de regel dat het dossier van elke concentratiekampgevangene eens in de drie maanden in de *Gestapo*-centrale gezien werd teneinde te beslissen of hij vrijgelaten kon worden; daaromtrent ging dan bericht naar de *Politische Abteilung* die deel was van de *Kommandantur* van het onderhavige kamp. In oktober '39, ten tijde van de oprichting van het *Reichssicherheitshauptamt* (het *RSHA*), bepaalde evenwel Heydrich, de *Chef der Sicherheitspolizei und des SD*, dat *Schutzhaft* in beginsel steeds automatisch verlengd zou worden; aanvragen om gevangenen te ontslaan mochten door de kampcommandanten alleen in speciale gevallen aan het *RSHA* voorgelegd worden. Natuurlijk konden dergelijke aanvragen ook door familieleden of andere relaties der gevangenen bij de *Gestapo* ingediend worden en het was regel dat de *Gestapo*-centrale, later dus het *RSHA*, dan bij het betrokken kamp informeerde, hoe de gevangene zich gedroeg. Glücks, de nieuwe *Inspekteur der Konzentrationslager*, gaf in december '39 te dien aanzien een belangrijke nieuwe instructie aan alle kampcommandanten. Na overleg met het *RSHA* gelastte hij hun namelijk, in voorkomende gevallen aan het *RSHA* mee te delen of een bepaalde gevangene op een belangrijke post tewerkgesteld was; deze '*Mitteilungen*', aldus Glücks, '*werden bei der Entscheidung der Entlassungsfrage durch die Polizeidienststellen entsprechende Berücksichtigung finden*.'¹

Nu was het tevoren al menigmaal gebeurd dat de *Kommandant* van een bepaald kamp, wanneer het *RSHA* hem een verzoek om vrijlating voorgelegd had om advies, omtrent een bepaalde gevangene die hij als arbeids-

¹ Rondschrjven, 11 dec. 1940, van de *Inspekteur der Konzentrationslager* aan alle *Lagerkommandanten* (Neur. doc. NO-1971).